

قطع روابط سیاسی ایران و آمریکا بعد از انقلاب

۳۰ مرداد ۱۴۰۱ ساعت ۱۶:۴۵

دولت آمریکا بدون در نظر گرفتن پیچیدگی و حساسیت موضوع، در اقدامی عجولانه دست به تهدید دانشجویان و دولت ایران زد و فضایی را بوجود آورد که بر اثر آن اگر دانشجویان پیرو خط امام از سفارت آمریکا خارج شده و گروگان‌ها را آزاد می‌کردند، این اقدام حمل برضعف و ترس آنان می‌شد. تهدیدات آمریکا علیه ایران، بر بحران دو کشور دامن زد و باعث شد تا موضوع گروگان‌گیری به مدت ۴۴۴ روز ادامه یابد.

آمریکا بعد از سقوط حکومت پهلوی و شکل‌گیری حکومت جمهوری اسلامی ایران، به اشکال مختلف تلاش کرد روابط سیاسی خود با حکومت جدید را حفظ کند. اما در نهایت، به روابط خود با ایران پایان داد. این موضوع تحت تاثیر عوامل مختلفی روی داد که موضوع گروگان‌گیری مهمترین آن بود. با این حال، آمریکا روابط سیاسی خود با ایران را به یکباره تمام نکرد، بلکه این موضوع تحت شرایط سیاسی خاص و بعد از ناامید شدن این کشور در رسیدن به اهداف سیاسی خود و نیز پایان دادن به موضوع گروگان‌گیری اتفاق افتاد. بر این اساس در ادامه به پروسه پایان قطع روابط سیاسی ایران و آمریکا پرداخته شده است.

قطع روابط سیاسی ایران و آمریکا

روابط ایران و آمریکا در ۱۹ فروردین ۱۳۵۹ رسماً قطع شد. قطع روابط سیاسی دو کشور تحت تاثیر مسائل مختلفی اتفاق افتاد. از جمله سفر شاه مخلوع به آمریکا جهت معالجه بیماری خود و موضوع گروگان‌گیری. البته آمریکا تا آخرین لحظه تلاش داشت روابط خود با حکومت جدید را حفظ و تثبیت نماید. از این رو چندین هیئت نمایندگی این کشور به ایران سفر کرد تا روابط خود با حکومت جدید ایران را بهبود بخشد. همانطور که در اسناد سری و سیاسی این کشور نیز آمده است: هدف‌های هیئت نمایندگی سیاسی ایالات متحده در ایران عبارت بود از حفظ مناسبات صریح و پر از همکاری عملی با دولت موقت ایران تا اندازه ممکن علیرغم تندگویی‌ها از جانب رسانه‌ها و رهبران مذهبی و افراطیون.^۱

اما این سیاست هیچگاه عملی نشد و با سفر شاه مخلوع ایران به آمریکا، گروهی از انقلابیون موسوم به دانشجویان خط امام، با حمله به سفارت آمریکا، اعضای سفارت این کشور را به گروگان گرفتند. گروگان‌گیری اعضای سفارت آمریکا در تهران، اولین و مهم‌ترین حادثه و رویارویی جدی ایران و آمریکا در سال‌های اولیه پیروزی انقلاب بود. این حادثه اعتبار و هیبت بین‌المللی آمریکا را به شدت خدشه‌دار ساخت. تداوم بحران سبب گردید که واشنگتن روابط سیاسی و رسمی خود را با ایران قطع کند. تجاوز نظامی به طبرستان اقدام عجولانه آمریکا بود که با شکست مواجه شد. به دنبال آن خصومت‌های آمریکا علیه ایران شدت

گرفت.^۲

البته چنین می‌نماید که هدف دانشجویان به چالش کشیدن سیاست‌های دولت موقت در قبال آمریکا و جلب توجه افکار عمومی جهان به پذیرش شاه در خاک این کشور بود. آنان قصد نداشتند و چنین برنامه‌ریزی نکرده بودند که سفارت و اعضایش را به مدت طولانی در اختیار خود قرار دهند، اما پیام امام خمینی که در آن اقدام دانشجویان مسلمان پیرو خط امام را به انقلاب دوم تعبیر کرده بودند، آنها را در تداوم حرکت خود مصمم ساخت. ۳ موضوع گروگانگیری، گرچه روابط ایران و آمریکا را وارد دوران بحرانی کرد؛ اما روابط سیاسی دو کشور همچنان پابرجا بود. طی این دوران چندین دور مذاکره توسط هیئت‌های سیاسی دو طرف انجام شد و هر دو طرف خواسته‌های خود را مطرح کردند. در طرف ایرانی، خواسته‌ها بر حول محور موضوعاتی چون تحویل شاه به ایران، بازگرداندن دارایی‌های ایران که توسط خاندان شاه به غارت رفته بود و پاسخگویی این کشور در برابر اقدامات سیاسی علیه ملت ایران در دوره حکومت پهلوی قرار داشت.

در نقطه مقابل، طرف آمریکایی بیشتر نگران حال اعضای سفارت خود بود و در تلاش بود تا به هر نحوی که شده است اعضای سفارت خود را نجات دهد. اما «در مراحل اولیه این مذاکرات مشخص شد که آمریکایی‌ها حاضر به پذیرش تمام و کمال مصوبه مجلس نیستند و تلاش می‌کنند به بهانه‌های مختلف و با تفسیرهای گوناگون از اجرای آن شانه خالی کنند. گاهی دولت ایران را از رونالد ریگان، رئیس جمهور آینده آمریکا می‌ترساندند و گاهی هم از حمله نظامی، تحریم اقتصادی و ایجاد بحران‌های سیاسی.»^۴ آمریکا از سیاست تشویق و تهدید استفاده می‌کرد تا بتواند به راحتی و با دادن کمترین امتیاز، خواسته‌های خود را محقق کند. البته در داخل ایران نیز برخی از گروه‌های لیبرال‌مآب از جمله دولت موقت نیز حامی سیاست‌های آمریکا بودند و مذاکراتی نیز با طرف‌های آمریکایی داشتند؛ اما همگی بی‌فایده بودند و حتی برکناری اعضای دولت موفق را به دنبال داشتند.

با این حال آمریکا از هر روشی استفاده می‌کرد تا با خدشه‌دار کردن چهره انقلاب ایران و دانشجویان خط امام، ماجرا را به نفع خود تمام کند. از این گذشته دولت آمریکا بدون در نظر گرفتن پیچیدگی و حساسیت موضوع، در اقدامی عجولانه دست به تهدید دانشجویان و دولت ایران زد و فضایی را بوجود آورد که بر اثر آن اگر دانشجویان پیرو خط امام از سفارت آمریکا خارج شده و گروگان‌ها را آزاد می‌کردند، این اقدام حمل برضعف و ترس آنان می‌شد.^۵

تهدیدات آمریکا علیه ایران، بر بحران دو کشور دامن زد و باعث شد تا موضوع گروگان‌گیری به مدت ۴۴۴ روز ادامه یابد. در نهایت جیمی کارتر با اعلام ناامیدی از قضیه گروگانگیری در ۱۹ فروردین ۱۳۵۹، قطع روابط ایالات متحده آمریکا با ایران را اعلام کرد و این موضوع از سوی رهبر ایران، امام خمینی نیز با استقبال مواجه شد. البته در اواخر دی ماه همان سال موضوع گروگانگیری با وساطت برخی از کشورها خاتمه یافت و گروگان‌های آمریکایی آزاد شدند؛ اما روابط سیاسی دو کشور بعد از آن هیچ‌گاه برقرار نشد.

سخن نهایی

انقلابیون و امام خمینی، از همان ابتدای پیروزی انقلاب به ادامه روابط سیاسی با آمریکا تردید داشتند. این تردید، موضوعی نبود که به یکباره شکل گرفته باشد، بلکه ریشه در اقدامات آمریکا در گذشته ایران داشت. موضوع کودتای ۲۸ مرداد، رسوخ فرهنگ غربی در ایران، روابط سیاسی پنهان و آشکار پهلوی با اسرائیل، انقلاب سفید، قیام ۱۷ شهریور و چندین مسئله سیاسی دیگر، همه و همه ردپایی از دخالت‌های ایران را در پی داشت. از این رو، اذهان سیاسی مردم بعد از پیروزی انقلاب، چندان آماده شکل دادن روابط مجدد با این کشور نبود. شاید بهتر بود آمریکا، بعد از سقوط حکومت پهلوی، برای مدتی سفارت خود در ایران را می‌بست و

به مردم فرصت بیشتر جهت تصمیم‌گیری به ادامه روابط با خود می‌داد؛ اما آمریکا نه تنها این کار را نکرد، بلکه عوامل این کشور در سفارت، همچنان بعد از انقلاب مشغول دسیسه‌چینی علیه انقلاب شد. نتیجه هم در مه‌ایت به گروگان‌گیری و پایان روابط سیاسی دو کشور منجر شد.

فهرست منابع

۱. اسناد لانه جاسوسی آمریکا، دانشجویان پیرو خط امام، کتاب دوم، جلد‌های سیزدهم تا بیست و دوم، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۶، ص ۱۷۶.
۲. علی اکبر علیزاده، "ریشه‌های منازعه بین ایران و آمریکا" دو فصلنامه علمی انسان‌پژوهی دینی مجمع آموزش عالی شهید محلاتی، دوره ۶، شماره ۲۱ - شماره پیاپی ۲۱، شماره ۲۱ و ۲۲، (پاییز و زمستان ۱۳۸۸) ص ۹۳.
۳. رضا حسینی، "نگاهی به روابط ایران و آمریکا از پیروزی انقلاب تا قطع رابطه سیاسی" یاد ایام، شماره ۵۵، (فروردین ۱۳۸۹).
۴. علی اکبر هاشمی رفسنجانی، انقلاب در بحران، تهران، دفتر نشر معارف انقلاب، ۱۳۸۵، ص ۳۴۳.
۵. رضا حسینی، همان.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/48886/روابط-قطع-ایران-سیاسی-روابط-قطع>